

Advies over bouwstenen voor een slagkrachtig volwassenenonderwijs

Vlaamse Onderwijsraad

Kunstlaan 6 bus 6
BE-1210 Brussel

T +32 2 219 42 99
F +32 2 219 81 18

www.vlor.be
info@vlor.be

Wijs beleid door overleg

Adviesvrager: Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Onderwijs op 11 februari 2015

**Uitgebracht door de Raad Levenslang en Levensbreed Leren op 23 juni
2015 met eenparigheid van stemmen**

Vorbereiding: commissie Basiseducatie en commissie Volwassenenonderwijs,
onder voorzitterschap van Steven Van den Eynde en Gunther Degroote.

Dossierbeheerder: Eveline Reusens

INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING	2
2 MAATSCHAPPELIJKE UITDAGINGEN	3
2.1 LEVENSLANG EN LEVENSBREED LEREN IN EEN VERANDERENDE OMGEVING	3
2.2 VERSCHUIVING NAAR VRAAGGESTUURDE LEERBENADERING	4
2.3 GELETTERDHEID IN VLAANDEREN	4
2.4 ONGELIJKE DEELNAME AAN LEVENSLANG EN LEVENSBREED LEREN	5
3 MISSIE VAN HET VOLWASSENENONDERWIJS	5
4 UITGANGSPUNTEN	5
5 BOUWSTENEN VOOR EEN SLAGKRACHTIG VOLWASSENENONDERWIJS	6
5.1 BREED AANBOD OM EEN BREED PUBLIEK TE BEREIKEN	6
5.2 PARTNERSCHAPPEN	8
5.3 BREDE GELETTERDHEID ALS OPSTAP NAAR VOLWAARDIGE PARTICIPATIE	9
5.4 STERK UITGEBOUWDE LEERTRAJECTBEGELEIDING	10
5.5 LEERTRAJECTEN OP MAAT	11
5.6 CURRICULUMONTWIKKELING	12
5.7 KWALITEITZORG EN -CONTROLE	13
5.7.1 Externe kwaliteitscontrole	13
5.7.2 Netoverschrijdende expertiseontwikkeling	14
5.8 TRANSVERSAAL BELEID	14
6 CRITERIA VOOR EEN NIEUW DECREET VOLWASSENENONDERWIJS	15

1 Inleiding

In 2007 werd een ambitieuze hervorming doorgevoerd in het volwassenenonderwijs. Het decreet moest voornamelijk dit onderwijsniveau beter positioneren en versterken om zo de deelname aan het levenslang leren in Vlaanderen te vergroten. Gezien het ingrijpende karakter werd er in het decreet een evaluatie vooropgesteld in 2012. In 2011 werd een tussentijdse evaluatie opgemaakt voor een beperkt aantal aspecten. Op basis daarvan konden echter geen fundamentele decreetswijzigingen gebeuren. De geplande evaluatie ten gronde is er niet meer gekomen, wat de Vlor sterk betreurt.

Vandaag heerst er op heel wat vlakken voor het volwassenenonderwijs onduidelijkheid, wat onzekerheid met zich meebrengt. De rol van het volwassenenonderwijs in het hoger beroepsonderwijs (hbo5) lijkt ter discussie te staan, er gaan stemmen op om de specifieke lerarenopleiding weg te trekken uit het volwassenenonderwijs, de organisatie van het NT2 aanbod wordt herbekeken en verschillende beleidstendenzen zorgen ervoor dat het levenslang en levensbreed leren instrumenteel bekeken wordt vanuit een arbeidsmarktgerichte focus. De nieuwe minister van Onderwijs versterkte in haar beleidsnota Onderwijs 2014-2019 deze onduidelijkheid en onzekerheid.¹

Anticiperend op deze veranderende context onderzocht de Vlor in 2013 hoe het leren van volwassenen de komende tien jaar nog krachtiger dan voorheen kan gestimuleerd worden. Die strategische verkenning resulteerde in enkele kernboodschappen die inspiratie geven voor alle betrokken stakeholders van het levenslang en levensbreed leren.² Deze krachtlijnen werden op een studiedag met de sector vertaald naar de maatschappelijke rol van het volwassenenonderwijs.³ De Vlor wilde hiermee alvast voorbereidend werken op wat de minister van Onderwijs aangaf in haar beleidsnota, namelijk dat 'ze werk wil maken van een gedragen beleidsvisie en een geactualiseerde omschrijving van de maatschappelijke opdracht van het volwassenenonderwijs'. Op 11 februari 2015 vroeg zij hierover ook het advies van de Vlor.

In dit advies reikt de Vlor bouwstenen aan voor een slagkrachtig volwassenenonderwijs, gestoffeerd met de kernboodschappen van de strategische verkenning en de input die geleverd werd op de studiedag. Om dit te kunnen realiseren, is de opmaak van een nieuw decreet noodzakelijk. Er werd de afgelopen jaren heel wat gesleuteld aan het decreet volwassenenonderwijs, vaak via onderwijsdecreten. Dat sleutelen in de marge maakt de globale visie op het volwassenenonderwijs onduidelijk. Met een nieuw decreet kan het belang van het volwassenenonderwijs benadrukt worden en kan er vertrokken worden van een eenduidige visie. Het werken aan een nieuw decreet biedt ook de garantie dat alle stakeholders betrokken worden in de voorbereiding ervan.

¹ Hilde Crevits, Vlaams minister van Onderwijs (2014). [Beleidsnota Onderwijs 2014-2019](#), p. 30-31.

² Vlaamse Onderwijsraad, [Blijven leren: de toekomst! Volwassenen stimuleren om te leren. Een strategische verkenning](#) (2014) Leuven, Acco.

³ Vlaamse Onderwijsraad, [Het volwassenenonderwijs en levenslang leren. Een krachtige synergie](#), Studiedag, 4 februari 2015, Gent.

2 Maatschappelijke uitdagingen

Een toekomstgerichte visie op het volwassenenonderwijs moet inspelen op de snel evoluerende samenleving waarin het leren zich vandaag afspeelt. De Vlor beschrijft hieronder enkele tendensen die een rol kunnen spelen, zonder daarbij een volledige beschrijving te willen geven van alle maatschappelijke uitdagingen.

2.1 Levenslang en levensbreed leren in een veranderende omgeving⁴

De 21^e eeuw kenmerkt zich door verschillende veranderingen die in een snel tempo verlopen.

Er zijn grote **demografische veranderingen** merkbaar. Onder impuls van migratie kent Vlaanderen een verjonging van de bevolking. Deze groep is in verhouding vaak beperkter geschoold en heeft nood aan vorming, training en opleidingen om een volwaardige plaats in onze samenleving en het sociaaleconomisch leven te verwerven. Tegelijkertijd zorgt de toenemende levensverwachting voor een groeiende groep 65-plussers. Zij hebben nood aan levenslang en levensbreed leren met het oog op een versterking van maatschappelijke integratie en op het verder ontwikkelen van de nodige competenties om zelfstandig te leven en zich maatschappelijk in te zetten.

De **technologische ontwikkelingen** hebben elkaar de afgelopen decennia snel opgevolgd en hebben een belangrijke impact op sociale verhoudingen en contacten. Heel wat mensen vinden geen aansluiting bij deze ontwikkelingen, wat uitdaagt tot levenslang en levensbreed leren. Technologische ontwikkelingen hebben ook effect op de arbeidsmarkt. De job waarvoor men initieel studeerde, evolueert of verdwijnt onder impuls van de technologische en economische ontwikkelingen waardoor bijscholing van werkkrachten steeds noodzakelijk is.

Het denken over de **levensloopbaan** is volop in beweging als gevolg van de groeiende levensverwachting. De aloude opeenvolging en scheiding van leren als jongere, werken als volwassene en rusten als oudere is moeilijk vol te houden. Doordat we met zijn allen langer aan de slag zullen moeten blijven, wijzigt het verloop van en het leren tijdens **de arbeidsloopbaan**. Geregeld veranderen van baan, meer of minder gaan werken naargelang van de levensfase, opnieuw gaan studeren, enz. zijn fenomenen die zullen toenemen en een grotere flexibiliteit van zowel de werkkraft als de loopbaan vragen.

Deze evoluties hebben impact op **de verwachtingen ten aanzien van onderwijs**, zowel wat betreft de onderwijsinhoud als het -aanbod. De uitdagingen in het kader van levenslang en levensbreed leren vereisen een nieuwe manier van kijken naar onderwijs, een manier waarop de volledige levensloop omvat wordt (*from cradle to grave*).

Beleidsmatig heeft het levenslang en levensbreed leren aan belang toegenomen als antwoord op de effecten van de verschillende ontwikkelingen op de arbeidsmarkt, maar het moet het ook een bijdrage leveren aan o.a. het actief burgerschap en persoonlijke ontwikkeling. Ondanks de goede

⁴ Baert, H. (2014). 'Platformtekst: wat heeft de denkgroep geleerd? Het leren van volwassenen: stimulansen voor het komende decennium' in: Vlaamse Onderwijsraad, [Blijven leren: de toekomst! Volwassenen stimuleren om te leren. Een strategische verkenning](#), Leuven: Acco, p. 190-192.

beleidsintenties, die ook vertaald werden in 2020-doelstellingen⁵, worden ze volgens de Vlor onvoldoende geïmplementeerd in beleids- en actieplannen. Zoals ook de deelnemers aan de studiedag vaststelden, ontbreekt het aan een coherent beleid waarin op basis van een omvattende visie over de beleidsdomeinen heen gewerkt wordt aan het optimaal mogelijk maken van levenslang en levensbreed leren.⁶

2.2 Verschuiving naar vraaggestuurde leerbenadering

De verschillende ontwikkelingen van de 21^e eeuw hebben ook invloed op de wijze waarop en de reden waarom mensen leren. De langere en steeds minder traditionele levensloop van mensen, de toegenomen diversiteit in de samenleving, de toegenomen complexiteit onder impuls van die diversiteit, maar ook technologie en de gewijzigde verwachtingen van de arbeidsmarkt, maken het steeds moeilijker om diverse noden te bedienen met vaste curricula. In de strategische verkenning wees de Vlor er op dat **de vraaggestuurde benadering aan belang zal winnen** en het leren meer zal afgestemd moeten worden op wat het individu reeds leerde en de wijze waarop hij de einddoelen kan bereiken.⁷

2.3 Geletterdheid in Vlaanderen

Uit het PIAAC-onderzoek blijkt dat in Vlaanderen **een op zeven volwassenen** het **benchmarkniveau** om volwaardig deel te nemen aan de moderne maatschappij **niet bereikt**. Het onderzoek tekent in vergelijking met het IALS-onderzoek van 1996 nog steeds grote verschillen op tussen het prestatieniveau van hooggeschoolden en laaggeschoolden, tussen het niveau van jongeren en volwassenen tot 65 jaar en toont aan dat migratie-achtergrond een grote rol speelt in het geletterdheidsniveau. De verschillen tussen de laagst en hoogst scorende Vlamingen zijn daarenboven steeds groter dan het OESO-gemiddelde.⁸

Er zijn wel **opmerkelijke verschuivingen** zichtbaar bij de leeftijdsgroepen. De groep ouderen die onder niveau 2 presteert, is sterk afgenomen terwijl deze groep in de jongste categorie (<25 jaar) toeneemt. Dit staat in schril contrast met de toename van het percentage volwassenen met een diploma secundair onderwijs. PIAAC stelt vast dat de stijging van de scholingsgraad een significante daling van de prestaties van de laagstpresterenden in de groepen met een diploma secundair onderwijs of hoger niet tegengaat.⁹

Tegelijk stelt PIAAC vast dat er tussen 1998 en 2009 **veranderingen** hebben **plaatsgevonden in het aantal arbeidsplaatsen**. Het aandeel banen voor hoog geletterden steeg significant, het aantal jobs voor de laagst geletterden bleef ongeveer gelijk, maar het type banen voor wie net wat beter scoort dan het laagste geletterdheidsniveau neemt in aantal af. De Vlor adviseerde dat het noodzakelijk is het geletterdheidsbeleid te verruimen naar de midden-laaggeletterden (de

⁵ De Europese Unie streeft naar deelname van 12.5 % van de bevolking tussen 25 en 64 jaar, Vlaanderen legt in het Pact 2020 de lat iets hoger en streeft naar een deelname van 15 % tegen 2020.

⁶ Vlaamse Onderwijsraad, *Het volwassenenonderwijs en levenslang leren. Een krachtige synergie*, Studiedag, 4 februari 2015, Gent, verslag [werkgroep Missie en impact van het volwassenenonderwijs](#).

⁷ Baert, H. (2014). 'Platformtekst: wat heeft de denkgroep geleerd? Het leren van volwassenen: stimulansen voor het komende decennium' in: Vlaamse Onderwijsraad, *Blijven leren: de toekomst! Volwassenen stimuleren om te leren. Een strategische verkenning*, Leuven: Acco, p. 193.

⁸ Cincinnato & De Meyer (2013). *Vaardig genoeg voor de 21^e eeuw? De eerste Vlaamse resultaten bij PIAAC*, Vakgroep Onderwijskunde, Universiteit Gent, p. 4 en 10-11.

⁹ Cincinnato & De Meyer (2013). *Vaardig genoeg voor de 21^e eeuw? De eerste Vlaamse resultaten bij PIAAC*, Vakgroep Onderwijskunde, Universiteit Gent, p. 15.

groep die scoort tussen niveau 2 en niveau 3) omdat hun geletterdheidsniveau niet langer volstaat op bijvoorbeeld de arbeidsmarkt.¹⁰

2.4 Ongelijke deelname aan levenslang en levensbreed leren

De strategische verkenning stelde vast dat er een **grote ongelijkheid is in de participatiegraad aan levenslang en levensbreed leren tussen bevolkingsgroepen**. Zo maken vrouwen veel meer gebruik van educatief aanbod dan mannen en participeren jongeren (25 tot 29-jarigen) veel meer dan 55 tot 65-jarigen. Op het eerste zicht lijkt het logisch dat jongeren meer profijt zullen halen uit opleidingen omdat ze nog een langere arbeidsloopbaan voor zich hebben, maar oudere werknemers zijn vaak kwetsbaarder voor werkloosheidsrisico's en hebben dus meer nood aan bijscholing. Ook voor gepensioneerden kan participatie aan levenslang en levensbreed leren positieve effecten hebben op sociale participatie, mobiliteit of gezondheid.¹¹

Daarnaast stelde de verkenning vast dat de centra voor volwassenenonderwijs meer volwassenen met een diploma hoger onderwijs dan laaggeschoolden bereiken. Ook zouden werkenden meer dan werkzoekenden en niet-actieven participeren aan opleidingen. Wie het meest behoefte heeft aan vorming en educatie neemt in praktijk dus het minst deel, ook gekend als het mattheuseffect.¹² Deze analyse zet vraagtekens bij de zichtbaarheid en toegankelijkheid van het volwassenenonderwijs.

3 Missie van het volwassenenonderwijs

In een samenleving die zich kenmerkt door snelle technologische en maatschappelijke veranderingen, vormt het volwassenenonderwijs dé plek waar men steeds opnieuw aansluiting kan vinden bij de maatschappij. Het voorziet een **onderwijsaanbod voor volwassenen** dat levenslang en levensbreed leren mogelijk maakt voor iedereen die aan de deeltijdse leerplicht heeft voldaan.¹³ Het heeft als doel cursisten kennis, vaardigheden en attitudes bij te brengen die nodig zijn voor **de persoonlijke ontwikkeling, het maatschappelijk functioneren, het verder deelnemen aan onderwijs, het uitoefenen van een beroep of het beheersen van een taal, met het oog op een duurzame en effectieve maatschappelijke participatie**. Het volwassenenonderwijs stelt de cursisten in staat **erkende studiebewijzen te behalen**. De Vlor onderschrijft de bestaande missie zoals die is opgenomen in artikel 3 van het decreet betreffende het volwassenenonderwijs.

4 Uitgangspunten

De Vlor heeft bovenstaande missie als vertrekpunt genomen voor dit advies. Van daaruit is hij op zoek gegaan naar de inhoudelijke en organisatorische elementen die het volwassenenonderwijs

¹⁰ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over geletterdheid n.a.v. de publicatie van de PIAAC-resultaten](#), 18 december 2014.

¹¹ Nicaise, I. (2014). 'Vlaanderen in internationaal perspectief' in: Vlaamse Onderwijsraad, [Blijven leren: de toekomst! Volwassenen stimuleren om te leren. Een strategische verkenning](#), Leuven: Acco, p. 13-14.

¹² Ibid., p. 14.

¹³ Onder de voorwaarden zoals opgenomen in het Decreet betreffende het Volwassenenonderwijs (2007), art 31-35.

kunnen versterken of nu belemmeren om de missie te kunnen realiseren. Hij bakende hiervoor enkele belangrijke uitgangspunten af die de toetssteen moeten zijn voor de ontwikkeling van een slagkrachtig volwassenenonderwijs. Deze uitgangspunten dienen vertaald te worden in de curriculumontwikkeling, organisatie, financiering en personeelsstatuut voor het volwassenenonderwijs.

- **Het volwassenenonderwijs vervult een brede maatschappelijke opdracht** door vanuit een brede vorming¹⁴ de professionele inzetbaarheid, de actieve participatie en de sociale inclusie van de lerende te bevorderen. Dit genereert een belangrijke maatschappelijke en economische return voor de samenleving.
- In het volwassenenonderwijs krijgen mensen de kans hun kennis en vaardigheden op peil te houden en te verbeteren waardoor ze **'sociale promotie' kunnen realiseren**. Het geeft mensen de mogelijkheid op te klimmen, niet alleen op de arbeidsladder, maar net zo goed cultureel en sociaal. Het stelt de cursist onder meer in staat het diploma secundair onderwijs of een bijkomende kwalificatie te behalen.
- Omdat de hedendaagse samenleving iedereen uitdaagt om levenslang en levensbreed te blijven leren, staat het volwassenenonderwijs open voor iedereen. Toch valt op dat niet iedereen participeert (zie 2.4). Er is nood aan **een structureel kansengroepenbeleid** in het onderwijs, waarbinnen het volwassenenonderwijs een duidelijke plaats moet krijgen. Onder kansengroepen verstaat de Vlor volwassenen die door omstandigheden (nog) niet over de nodige competenties beschikken om volwaardig te kunnen deelnemen aan de samenleving. Concreet kan het gaan over laaggeletterden, vroegtijdige schoolverlaters (recent of lang geleden), anderstalige nieuw- en oudkomers, werkzoekenden, ouderen, mensen met een beperking, mensen in armoede, mensen met beperkte mobiliteit, ... Ook onderwijs aan gedetineerden verdient blijvende aandacht in het volwassenenonderwijs.
- Het leren van volwassenen wordt gekenmerkt door een grote variatie in voorgeschiedenis, voorkennis en motivatie. Verschillende elementen zullen het leerproces mee bepalen: de leerstijl en -strategie, de impliciete en expliciete leerverwachtingen, de taal- en socio-culturele achtergrond, enz. Tegelijkertijd worden er maatschappelijk sterke verwachtingen en eisen gesteld ten aanzien van het onderwijs en vraagt de hedendaagse samenleving een ruim aanbod in het levenslang en levensbreed leren. Het volwassenenonderwijs moet hierop een antwoord kunnen geven. Dat vergt een evenwichtige strategie in het ontwikkelen van het volwassenenonderwijs waarbij de leernoden en -behoeften van de cursist(en), de verwachtingen en leernoden vanuit de maatschappij centraal staan, in balans met de organisatorische haalbaarheid. Verder in de tekst wordt dit benoemd als **vraaggestuurd leertrajectdenken**.

5 Bouwstenen voor een slagkrachtig volwassenenonderwijs

5.1 Breed aanbod om een breed publiek te bereiken

Een laagdrempelig en toegankelijk volwassenenonderwijs is een belangrijke bouwsteen om een zo breed mogelijk publiek te bereiken. Het specifieke organisatiemodel van het

¹⁴ "Brede vorming is de ontwikkeling van kennis, inzicht, vaardigheden en houdingen die bijdragen tot de persoonlijke ontwikkeling van elk individu en die hem toelaten om autonoom en interactief in de samenleving te functioneren en er een bijdrage aan te leveren. Ze laat de lerende toe zichzelf te verhouden tot wat hem beïnvloedt." Definitie uit: Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Visietekst over algemene vorming in het secundair onderwijs](#), 12 januari 2012.

volwassenenonderwijs zorgt voor een laagdrempelige toegang door het fijnmazig en regionaal gespreid aanbod, een modulaire organisatie en bijhorende flexibiliteit en uitwisselbaarheid, mogelijkheden tot gecombineerd onderwijs, ...

Het volwassenenonderwijs krijgt momenteel al vorm in vier structuuronderdelen waarin de troeven van het volwassenenonderwijs leiden tot een groot bereik van cursisten: de basiseducatie, het secundair volwassenenonderwijs, het hoger beroepsonderwijs en de specifieke lerarenopleiding. Deze structuuronderdelen bieden ook mogelijkheden om de participatie van kansengroepen te verhogen. De Vlor ziet deze vier structuuronderdelen dan ook als cruciaal voor het toekomstig aanbod in het volwassenenonderwijs.

De centra voor **basiseducatie** bieden onderwijs aan dat gericht is op de specifieke doelgroep van laaggeschoolde en laaggeletterde volwassenen. De werking is regionaal afgebakend en heeft zich de voorbije jaren stevig regionaal verankerd en aan bekendheid gewonnen. In het bereiken en bedienen van kansengroepen speelt de basiseducatie een onbetwistbare rol, onder meer door het maatwerk dat er kan geboden worden, de regionale verankering en de specifieke aanpak en expertise op het vlak van geletterdheid.

De belangrijkste troef van het **secundair volwassenenonderwijs** is het brede opleidingsaanbod waardoor het een antwoord kan bieden op een breed gamma aan leervragen en een breed publiek aantrekt. Het secundair volwassenenonderwijs moet breed toegankelijk blijven, maar er is bijkomende aandacht nodig voor het bereiken van middengeschoolden en midden-laaggeletterden.¹⁵ Uit de resultaten van het PIAAC-onderzoek concludeert de Vlor dat een onderwijsaanbod voor deze doelgroep noodzakelijk blijft, niet in het minst om aansluiting te kunnen vinden met de arbeidsmarkt. Daarnaast wijst hij ook op de mogelijkheden van het volwassenenonderwijs voor jonge werkzoekenden om een kwalificatie te behalen. Ook na de modernisering van het secundair onderwijs kan het tweedekansonderwijs een belangrijke rol blijven spelen. Daarom kan er in de toekomst nagedacht worden over een vlottere overgang tussen het leerplicht- en het volwassenenonderwijs om cursisten voor te bereiden voor deelname aan de maatschappij en de arbeidsmarkt door middel van een onderwijskwalificatie en een beroepskwalificatie.¹⁶ De Vlor zal zich verder uitspreken over de globale aanpak van voortijdig schoolverlaten naar aanleiding van de aangekondigde nota over leerrecht.

Ook in het **hoger beroepsonderwijs** moet het volwassenenonderwijs een belangrijke rol blijven spelen. De doelgroep van het hoger beroepsonderwijs bestaat enerzijds uit generatiestudenten, maar anderzijds uit zij-instromers die via het hbo5 een stapje hoger op de kwalificatieladder kunnen zetten of hun loopbaan een andere richting willen geven. De expertise van het werken met volwassenen, de samenwerking met de arbeidsmarkt en de regionale inbedding zijn op dat vlak troeven die in de hbo5-samenwerkingsverbanden ingezet kunnen worden.

De **specifieke lerarenopleiding** van het volwassenenonderwijs leidt door zijn laagdrempelig karakter en regionale spreiding een uitgebreide en diverse groep in het onderwijs op. Zo kunnen

¹⁵ De groep die scoort tussen de geletterdheidsniveaus 2 en 3, zoals gedefinieerd in PIAAC. Zie ook paragraaf 2.3.

¹⁶ Baert, H. (2014). 'Platformtekst: wat heeft de denkgroep geleerd? Het leren van volwassenen: stimulansen voor het komende decennium' in: Vlaamse Onderwijsraad, [Blijven leren: de toekomst! Volwassenen stimuleren om te leren. Een strategische verkenning](#), Leuven: Acco, p. 201-202.

onder meer via de SLO zij-instromers opgeleid worden en een verrijking betekenen voor het lerarenkorps en zorgt de SLO er mee voor dat er aan de toekomstige nood aan onderwijspersoneel kan voldaan worden.

5.2 Partnerschappen

Om het brede aanbod te kunnen organiseren zoals hierboven beschreven en om zo maatgericht mogelijk te kunnen werken, is het noodzakelijk dat het volwassenenonderwijs partnerschappen aangaat binnen en buiten het onderwijs. Dit is onder meer nodig voor de toeleiding en leertrajectbegeleiding, overgangen tussen trajecten, organisatie van het aanbod, realiseren van werkplekleren, delen van infrastructuur, ... Om het volwassenenonderwijs vorm te geven vanuit partnerschappen, moeten er zoveel mogelijk drempels worden weggewerkt.

In eerste instantie is een intensieve samenwerking **binnen het volwassenenonderwijs** belangrijk. **Tussen centra voor volwassenenonderwijs** kunnen er onder meer afspraken gemaakt worden over gezamenlijke trajecten, expertisedeling en afstemming van het aanbod. Tussen de **centra voor volwassenenonderwijs en de centra voor basiseducatie** is het belangrijk om laaggeletterde cursisten voldoende kansen te bieden om door te stromen naar een leertraject in een cvo of in functie van ondersteuning of remediëring tijdens trajecten in een cvo (geïntegreerde of duale trajecten). Vandaag bestaat die samenwerking tussen cbe en cvo al, maar omdat er heel wat drempels moeten overwonnen worden, ontstaan ze eerder sporadisch en op basis van goodwill van directies en leraren. Ze worden bemoeilijkt door onder meer de gebrekkige afstemming van de financiering en het onvoldoende kunnen inspelen op de noden van de cursisten. Samenwerking en afstemming dienen door de overheid sterker gefaciliteerd en gestimuleerd te worden zodat er voldoende ruimte is voor uitwisseling en ontwikkeling van expertise in functie van de uitbouw van geïntegreerde of duale leertrajecten en in functie van de doorstroom van cursisten tussen verschillende opleidingsverstrekkers. Tot slot moeten de leertrajecten van laaggeletterden beter ondersteund kunnen worden door een warme overdracht tussen cbe en cvo.

Niet alleen de samenwerking binnen het volwassenenonderwijs is belangrijk om de brede doelgroep van het volwassenenonderwijs te bereiken en te bedienen. Er is ook nood aan een structurele **samenwerking met regionale partners** zoals armoede- en welzijnsorganisaties, de Agentschappen Integratie en Inburgering, lokale besturen en OCMW's.

De instellingen van het **leerplichtonderwijs** zijn een belangrijke partner. Niet alleen omdat heel wat centra infrastructuur delen met secundaire scholen. Het volwassenenonderwijs kan een belangrijke remediërende rol opnemen voor vroegtijdig schoolverlaten, trajecten vanuit het eveneens modulair georganiseerd leren en werken zouden kunnen verdergezet worden in het volwassenenonderwijs, ... Daarnaast is het nodig om goede afspraken te maken over het opleidingsaanbod dat secundaire scholen in het kader van se-n-se kunnen organiseren voor volwassenen.

Door de opgelegde samenwerking om het hoger beroepsonderwijs te organiseren via de samenwerkingsverbanden, zijn de instellingen van het **hoger onderwijs** sowieso een cruciale partner voor het volwassenenonderwijs. Maar ook voor de specifieke lerarenopleiding pleit de Vlor voor synergiën met de hogescholen en universiteiten.

De **publieke opleidingsverstrekkers** VDAB en Syntra leiden eveneens volwassenen op, maar vanuit een andere opdracht dan het volwassenenonderwijs. Dat neemt niet weg dat er heel wat

mogelijkheden liggen in het opzetten van gezamenlijke trajecten waarbij elk zijn sterkte kan uitspelen. Ook in het delen van infrastructuur liggen er heel wat mogelijkheden.

Omdat het volwassenenonderwijs een sterk uitgebreid arbeidsmarktgericht aanbod heeft is samenwerking met de **arbeidsmarkt** van essentieel belang om dit aanbod kwalitatief vorm te geven. Het gaat dan zowel om samenwerking op het niveau van sectoren en opleidingsfondsen, als met bedrijven. Deze samenwerking kan vorm krijgen op verschillende vlakken: werknemers kunnen in het volwassenenonderwijs terecht voor verdere opleiding (van geletterdheid en andere sleutelcompetenties tot het verwerven van beroepskwalificaties), maar daarnaast heeft het volwassenenonderwijs de arbeidsmarkt ook nodig om kwaliteitsvolle opleidingen te realiseren door ondersteuning bij de organisatie van werkplekleren, het delen van infrastructuur en de professionalisering van leraren. De Vlor ziet in de sectorconvenanten een goed instrument om deze samenwerking uit te spreken.

Er kunnen ook **nieuwe noden tot samenwerking** ontstaan. De Vlor vraagt dat er ruimte gelaten wordt om andere partnerschappen dan hierboven benoemd aan te gaan.

Het volwassenenonderwijs kan zijn maatschappelijke rol alleen maar realiseren vanuit deze verschillende partnerschappen. In de praktijk zijn er heel wat voorbeelden terug te vinden, maar ze moeten nog verder uitbreiden, zonder daarom te vervallen in opgelegde samenwerking. De Vlor pleit ervoor om samenwerking te stimuleren vanuit een gelijkwaardigheid van de partners waarbij de sterkte en expertise van elke partner erkend wordt. Dit is de enige manier om tot een win-win te komen. Onder meer bestuurlijke optimalisatie kan ervoor zorgen dat het volwassenenonderwijs sterk genoeg staat om deze partnerschappen aan te gaan.

5.3 Brede geletterdheid als opstap naar volwaardige participatie

De PIAAC-resultaten maken duidelijk dat het werken aan de geletterdheidscompetenties een grote uitdaging blijft in Vlaanderen. De groeiende eisen vanuit de samenleving en de arbeidsmarkt maken het absoluut noodzakelijk om een zeker geletterdheidsniveau te beheersen, iets wat een op zeven Vlamingen (nog) niet lukt (zie ook 2.3).

Doordat **geletterdheidscompetenties zo cruciaal zijn in de samenleving**, hebben ze een grote invloed op het zelfbeeld, het welbevinden en de inzetbaarheid van mensen. Het verbeteren van de geletterdheid heeft daardoor niet alleen impact op het leven van het individu, maar heeft ook een positief effect op de samenleving door een vermindering van de kans op armoede, het verbeteren van de gezondheid en het versterken van de economie.¹⁷ De mate van geletterdheid geeft aan in welke mate de samenleving klaar is voor de uitdagingen van de toekomst. **Investeren in kansengroepen en geletterdheid rendoert**, maatschappelijk en economisch.

Zoals de Vlor in eerdere adviezen aangaf, is geletterdheid in onderwijs niet alleen een functionele geletterdheid, maar ook een duurzame geletterdheid. Een duurzame geletterdheid stelt mensen

¹⁷ Europese Commissie (2012). [EU high level group of experts on literacy, final report september 2012](#), Luxembourg: Publications Office of the European Union. Lupi C., de Greef M., Segers M., Verté D (2009), [Does adult education make a difference? The results of a survey in eight European countries](#). Gruntvig project Education Against Marginalisation.

in staat levenslang en levensbreed te leren en daarbij zelf de motor te zijn voor hun eigen ontwikkeling.¹⁸

Een **structureel geletterdheidsbeleid** moet inzetten op een beleidsoverschrijdende aanpak ter stimulering, ondersteuning en facilitering van regionale en lokale samenwerkingsverbanden. Structurele samenwerking tussen de beleidsdomeinen Werk, Inburgering, Welzijn, Media, Cultuur en Jeugd zijn in deze prioritair. De minister van Onderwijs kan inzake geletterdheidsbeleid een coördinerende rol op zich nemen ten aanzien van de andere beleidsdomeinen.¹⁹

5.4 Sterk uitgebouwde leertrajectbegeleiding

Het volwassenenonderwijs kan onvoldoende tegemoet komen aan leernoden en -behoeften zonder een sterk uitgebouwde leertrajectbegeleiding. Gezien de geschetste veranderende maatschappij kunnen leertrajectbegeleiding en loopbaanbegeleiding niet meer afzonderlijk worden bekeken. Het leven wordt veel meer een aaneenschakeling van leermomenten die gekaderd moeten worden in levensloopbaanbegeleiding. Hoe dit kan vorm gegeven worden, moet uitgeklaard worden in een discussie met alle onderwijsniveaus en andere instanties die opleiding en vorming van volwassenen aanbieden.

De grote hoeveelheid aan informatie en aanbod binnen het levenslang en levensbreed leren maakt het voor volwassenen complex om in het bestaande aanbod de weg te vinden. Daarbij is niet iedereen in staat zijn leervraag te formuleren. Het is belangrijk dat de leervragen (h)erkend en verhelderd worden in dialoog met de lerende, en dat in diverse levenscontexten (vrije tijd, werk, gezin, ...). Daarom stelt de Vlor **duidelijke, laagdrempelige informatieverstrekking** voorop. Er is nood aan **toeleiding en leertrajectbegeleiding** van volwassenen doorheen het brede aanbod van levenslang en levensbreed leren. Ook de Europese Commissie vindt 'het verstrekken van gemakkelijke toegang voor iedereen tot informatie en advies van goede kwaliteit over de opleidingsmogelijkheden' cruciaal.²⁰

De raad ziet hiertoe twee mogelijke pistes:

- Enerzijds zou deze opdracht toegewezen kunnen worden aan **laagdrempelige onafhankelijke instanties** met de juiste expertise en een ruim overzicht op het onderwijs- en vormingslandschap. De leerwinkels die op sommige plaatsen in Vlaanderen uitgebouwd werden, zijn hiervan een goed voorbeeld. Deze structuren werden regionaal uitgebouwd en vormen een duidelijk aanspreekpunt in het levenslang en levensbreed leren. Daarnaast moeten ook de centra in staat zijn om de leervraag te verhelderen en toe te leiden. De werking van de onafhankelijke instanties mag de autonome werking van de centra dus niet belemmeren of sturen. Het vereist daarenboven een bijkomende financiële injectie om zulke structuren uit te bouwen opdat ze deze opdracht kunnen realiseren.
- Anderzijds kan er ingezet worden op **efficiënt georganiseerde samenwerkingsverbanden en informatieplatformen** zoals de onderwijskiezer of www.wordwatjewil.be. Door voldoende objectieve informatie toegankelijk te maken, kunnen zowel individuele leerders als organisaties die in aanraking komen met volwassenen (zoals OCMW-medewerkers, organisaties waar armen het woord nemen, diensten voor loopbaanbegeleiding, enz.)

¹⁸ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Naar een duurzame geletterdheid. Advies naar aanleiding van de stand van zaken bij het strategisch plan Geletterdheid Verhogen, 2005-2011](#), 25 maart 2010, p. 3.

¹⁹ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over geletterdheid n.a.v. de publicatie van de PIAAC-resultaten](#), 18 december 2014, p. 10-12.

²⁰ Europese Commissie (2000). [Een memorandum over levenslang en -breed leren](#), Brussel.

geholpen worden. Hiervoor zijn geen bijkomende tussenstructuren vereist. Door de beperkte kennis en expertise van intermediairen over leervraagverheldering, zal een sterk uitgebouwde coördinatie echter cruciaal blijven voor het bereiken van kansengroepen. De raad kijkt uit naar de resultaten van het recent opgestarte project [GOAL](#). Mocht dit project tot de gewenste uitkomst leiden, adviseert de Vlor deze uit te werken en structureel in te bedden om volwassen leerders te kunnen begeleiden.

Ook **in het centrum** moet het mogelijk zijn **leertrajectbegeleiding** te **voorzien** voor zij die daar nood aan hebben. In de centra voor basiseducatie werd hierrond al veel expertise opgebouwd en behoort dit ook tot de kernopdracht. In de centra voor volwassenenonderwijs is dit al mogelijk voor AAV en NT2 maar bouwde het decreet nog te veel drempels in om dit ten volle te kunnen toepassen in andere studiegebieden. Er moet eerst verder ingezet worden op het verfijnen van de tools (vb. leerpaspoort) en methodieken (door middel van o.a. hoger vermeld project [GOAL](#)), expertisedeling hierrond moet gefaciliteerd en gestimuleerd worden, maar vooral mag de financiering hiervoor niet beperkt blijven tot twee studiegebieden en moet er tegemoet gekomen worden aan elke inspanning die hiervoor geleverd wordt.

Daarnaast verwacht de Vlor dat **de overheid kansengroepen sensibiliseert** over geletterdheid met het oog op toeleiding naar het aanbod in levenslang en levensbreed leren. Een voorbeeld hiervan is de jaarlijkse Week van de geletterdheid.

5.5 Leertrajecten op maat

Bij het vormgeven van leertrajecten in de centra of in samenwerking met andere (opleidings-) partners, zijn de leernoden en -behoeften van de cursist enerzijds en de maatschappelijke verwachtingen van de diverse stakeholders anderzijds de uitgangspunten. De modularisering van het volwassenenonderwijs was een eerste belangrijke stap om trajecten meer op maat te kunnen organiseren, maar dat blijkt in de praktijk niet te volstaan. De verkaveling van de opleidingsprofielen en sommige aspecten van de huidige regelgeving in het volwassenenonderwijs vormen nog te vaak een drempel om adequaat te kunnen inspelen op de diversiteit aan leernoden en -stijlen van de cursist.

Flexibele toepassingen in de basiseducatie, zoals de open modules, zijn slechts zeer beperkt mogelijk in de centra voor volwassenenonderwijs. Nochtans kunnen ze ook daar een meerwaarde zijn, want ze bieden de mogelijkheid in te spelen op de competenties van de cursist. Dat biedt een meerwaarde voor de cursist, is goedkoper voor de overheid en biedt meer mogelijkheden voor samenwerking bij duale en geïntegreerde trajecten.

Een belangrijke drempel hierin is echter het keurslijf van de deler die bepalend is voor de financiering. Dit bemoeilijkt bijvoorbeeld het onderwijs aan gedetineerden, waar regelmatige transfers het cursistenaantal erg variabel maakt. De deler zet ook het vervolledigen van een opleiding onder druk, want doorheen het traject vallen cursisten af en wordt het aantal deelnemers te klein om rendabele groepen te kunnen organiseren. Hetzelfde probleem stelt zich bij het erkennen van EVC. Het decreet gaf het volwassenenonderwijs de opdracht reeds verworven competenties te beoordelen of te certificeren, wat momenteel slechts fragmentarisch wordt toegepast. Door cursisten vrij te stellen, verkleint namelijk de lesgroep van een

opleidingsonderdeel wat in conflict kan komen met de financiering. Bovendien investeert het centrum in het beoordelen van de EVC, maar wordt het voor deze inspanningen niet vergoed.

Om flexibele leertrajecten op maat ten volle te kunnen realiseren, adviseert de Vlor de **hindernissen in de regelgeving weg te werken** zodat het mogelijk wordt vlot over te stappen naar andere leerstelsels (leren en werken), methodes zoals de G-coach te integreren en te financieren in het traject, vlotter geïntegreerde trajecten aan te bieden en leertrajecten gaandeweg bij te sturen op basis van gewijzigde leernoden. Het moet mogelijk zijn de cursist de garantie te geven dat hij een gestart traject ook zal kunnen afronden (niet noodzakelijk in hetzelfde centrum).

De lerende moet bij het opstellen en bijsturen van trajecten een centrale en actieve rol krijgen. Hij moet steeds mede-eigenaar zijn van zijn leerproces en traject, in gedeelde verantwoordelijkheid met de opleidingsverstrekker, curriculumontwikkelaar, enz. Wanneer er gekeken wordt naar de leerprestaties en leermotivatie, blijkt de keuzevrijheid die mensen krijgen in het leertraject een beslissende rol te spelen voor de studieresultaten. Hoe groter de vrijheid, hoe beter de resultaten.²¹

Tot slot moeten **de centra de bevoegdheid krijgen om EVC te attesteren**. Daarbij moeten de inspanningen in het huidige project over EVC van de netoverstijgende samenwerking van de pedagogische begeleidingsdiensten gehonoreerd worden. De Vlor pleit voor de afstemming van de instrumenten op de verschillende doelgroepen.

De Vlor verwijst hiervoor ook naar eerder geformuleerde adviezen waarin werd vastgesteld dat de Huizen van het Nederlands²² de bevoegdheid tot het attesteren van het taalniveau Nederlands zullen krijgen, waar de onderwijsverstrekkers dit niet kunnen.²³

5.6 Curriculumontwikkeling

De huidige procedure voor beroepsgerichte opleidingen in het volwassenenonderwijs start vanaf de ontwikkeling van een opleidingsprofiel tot de uiteindelijke goedkeuring van het leerplan. Dit proces neemt minimum twee volledige schooljaren in beslag. Om het onderwijsaanbod actueel te houden, adviseerde de Vlor in het verleden al dat het belangrijk is om **procedures voor beroepskwalificaties, onderwijskwalificaties en opleidingsprofielen zo kort mogelijk te houden**, zonder afbreuk te doen aan de inspraak van het brede onderwijsveld via de Vlor. De raad steunt dan ook het voornemen van de minister, zoals verduidelijkt in de beleidsnota Onderwijs 2014-2019, om deze procedures in te korten.²⁴ De raad ziet vooral een inkorting mogelijk van de periode tussen het Vlor-advies en de definitieve goedkeuring door de Vlaamse Regering.

De discussie moet voor de Vlor echter verder gaan dan enkele aanpassingen in het huidige concept. Hoewel hij het belang van de beroepskwalificatie als referentiekader erkent, vindt de raad de strikte vertaling ervan in de onderwijskwalificatie te beperkend. In zijn advies over het

²¹ Baert, H. (2014). 'Platformtekst: wat heeft de denkgroep geleerd? Het leren van volwassenen: stimulansen voor het komende decennium', p. 197; Bouverne-De Bie (2014) 'Levenslang leren: van sociaal grondrecht naar burgerplicht?'; Gijbels D; e.a. 'Individuele verschillen in het leren van volwassenen: inzichten en aanbevelingen vanuit onderzoek.' in: Vlaamse Onderwijsraad, [Blijven leren: de toekomst! Volwassenen stimuleren om te leren. Een strategische verkenning](#), Leuven: Acco.

²² De Huizen van het Nederlands worden vanaf 1 oktober 2015 opgenomen in de Agentschappen Integratie en Inburgering.

²³ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Levenslang en Levensbreed Leren. [Knelpuntennota NT2](#), 24 februari 2015. Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over de beleidsnota Onderwijs 2014-2019](#), 27 november 2014, p. 15.

²⁴ Hilde Crevits, Vlaams minister van Onderwijs (2014). [Beleidsnota Onderwijs 2014-2019](#), p. 37.

rapport van het Rekenhof over de afstemming tussen onderwijs en arbeidsmarkt benadrukte de Vlor dat algemene vorming en arbeidsmarktgerichte vorming geen twee onafhankelijke gehelen zijn die aan elkaar geplakt kunnen worden, zoals nu wordt gesuggereerd in het decreet van de Vlaamse Kwalificatiestructuur. Ze vormen één geheel. Er is **nood aan ruimte voor onderwijsverstreckers om de beroepskwalificaties in een onderwijscontext te brengen**, vertrekkende van het profiel van de cursist.²⁵ Het komende debat over de einddoelen biedt de mogelijkheid om het curriculum van het volwassenenonderwijs te laten aansluiten bij de andere onderwijsniveaus.

Daarnaast vraagt de raad dat de opleidingsprofielen pas ontwikkeld moeten worden zodra er een zicht is op een gehele beroepencluster zodat de coherentie tussen de opleidingsprofielen gegarandeerd kan worden.

5.7 Kwaliteitszorg en -controle

5.7.1 Externe kwaliteitscontrole

Het volwassenenonderwijs wordt momenteel opgevolgd door verschillende externe kwaliteitszorgsystemen: inspectie in het secundair volwassenenonderwijs en de basiseducatie, visitatie bij de specifieke lerarenopleiding, visitatie en accreditatie voor hbo5. Deze systemen stellen uiteenlopende eisen en leggen daardoor een zware druk op de organisatie van de centra.

Daar bovenop kondigt de minister in de beleidsnota Onderwijs 2014-2019 een geïntegreerd kwaliteitszorgkader aan voor beroepsgerichte opleidingen. Het is voor de Vlor onduidelijk hoe dit zal uitgewerkt worden en welke impact het zal hebben op de organisatie van het volwassenenonderwijs. De raad verzet zich tegen een bijkomend extern kwaliteitszorgsysteem voor beroepsgerichte opleidingen, omdat het voorbij gaat aan het breed vormend karakter van onderwijs.²⁶

De veelheid aan controles bezorgt de centra een onnodig grote planlast. Er is nood aan een vereenvoudiging van het aantal systemen en afstemming tussen de verschillende kwaliteitskaders. De Vlor pleit voor een **aangepast en volwaardig kwaliteitszorgkader voor het geheel van het volwassenenonderwijs**. Op die manier kan er een krachtig en coherent kwaliteitsbeleid gevoerd worden.²⁷

De Vlor is tevreden in de beleidsnota Onderwijs te lezen dat het interne kwaliteitsbeleid van het centrum centraler in de externe kwaliteitsbewaking van het onderwijs wordt geplaatst. Het voornemen om de planlast hierbij te verminderen, is een positieve evolutie.²⁸ De raad vraagt ook aandacht te besteden aan de effecten die het leren heeft op het individu en op de samenleving

²⁵ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over het Rekenhofrapport over de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt](#), 26 maart 2015.

²⁶ Hilde Crevits, Vlaams minister van Onderwijs (2014). [Beleidsnota Onderwijs 2014-2019](#), p. 37-38. Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over de beleidsnota Onderwijs 2014-2019](#), 27 november 2014, p. 19.

²⁷ Baert, H. (2014). 'Platformtekst: wat heeft de denkgroep geleerd? Het leren van volwassenen: stimulansen voor het komende decennium' in: Vlaamse Onderwijsraad, [Blijven leren: de toekomst! Volwassenen stimuleren om te leren. Een strategische verkenning](#), Leuven: Acco, p. 197 en 211-212.

²⁸ Hilde Crevits, Vlaams minister van Onderwijs (2014). [Beleidsnota Onderwijs 2014-2019](#), p. 52.

als geheel (in termen van leerwinst, welbevinden, empowerment, emancipatie, loopbaankansen, sociale integratie en cohesie, enz.). Deze zijn momenteel onderbelicht in kwaliteitsmetingen.

5.7.2 Netoverschrijdende expertiseontwikkeling

Ter ondersteuning van de centra is het belangrijk dat er netoverschrijdend wordt samengewerkt en expertise wordt gedeeld. Dit werkjaar werd de huidige organisatie van de decretale stuurgroep opgeheven, ondanks de aanbevelingen in verschillende rapporten die adviseerden de reeds gerealiseerde netoverschrijdende samenwerking te versterken.²⁹

De Vlor vraagt te **blijven inzetten op de netoverschrijdende uitwisseling, kennisdeling en curriculumontwikkeling**. In dialoog met de actoren in het volwassenenonderwijs kunnen ondersteuningsnoden gedetecteerd worden. Op basis van deze inventaris moeten de kerntaken van de netoverschrijdende expertiseontwikkeling verder uitgebouwd worden.

5.8 Transversaal beleid

Gezien de maatschappelijke uitdagingen adviseert de Vlor dat het levenslang en levensbreed leren niet enkel vanuit het beleidsdomein Onderwijs bekeken wordt, maar dat er over de beleidsdomeinen heen gewerkt wordt aan een **brede en gedragen visie op levenslang en levensbreed leren die een algemeen leerklimaat en leerbereidheid in Vlaanderen bevordert**.³⁰

Die brede visie mag zich niet beperken tot de arbeidactieve periode, maar moet het hele leven omvatten (*from cradle to grave*). Er moet afgestapt worden van het louter instrumenteel bekijken van leren zodat ook het feit erkend wordt dat het leren op zich zinvol is en bijdraagt tot een ruime persoonlijke ontplooiing en zingeving.³¹ De beleidsdomeinen Werk, Integratie en Inburgering, Welzijn, Cultuur, Media, Jeugd en Cultuur zijn hierin onmisbaar. In de verschillende beleidsnota's worden telkens geïsoleerde maatregelen genomen voor het levenslang en levensbreed leren zonder de dwarsverbanden met andere beleidsdomeinen te leggen. Een beleidsoverschrijdende visie zou ertoe leiden dat maatregelen elkaar versterken in plaats van elkaar tegenwerken, wat nu soms het geval is. Om het beleid uit te voeren, is het noodzakelijk dat de rol en verantwoordelijkheid van alle betrokkenen duidelijk bepaald wordt.

Uit de strategische verkenning bleek dat er in Vlaanderen al heel wat voorhanden is aan stimulerende maatregelen. De meest bekende voorbeelden zijn de opleidingscheque, het betaald educatief verlof en de vermindering of vrijstelling van inschrijvingsgeld. Waaraan het ontbreekt, is het precies definiëren van het doel van elke maatregel en het opvolgen van de effecten ervan.³² Ter ondersteuning van de bestrijding van het mattheuseffect adviseert de Vlor de **stimulerende maatregelen effectiever te richten op de groepen die het meest nood hebben aan vorming en opleiding**, maar het minst deelnemen. Om deze maatregelen toegankelijk te maken, moeten ze gemakkelijk inzetbaar zijn. Daarbij moet ook aandacht zijn voor de planlast voor de centra.

²⁹ Commissie van deskundigen onder leiding van Georges Monard, [Evaluatie Pedagogische Begeleidingsdiensten, permanente ondersteuningscellen en vzw Samenwerkingsverband Netgebonden Pedagogische Begeleidingsdiensten, Rapport evaluatie SNPB](#), februari 2014.

³⁰ Baert, H. (2014). 'Platformtekst: wat heeft de denkgroep geleerd? Het leren van volwassenen: stimulansen voor het komende decennium' in: Vlaamse Onderwijsraad, [Blijven leren: de toekomst! Volwassenen stimuleren om te leren. Een strategische verkenning](#), Leuven: Acco, p. 194-212.

³¹ Ibid, p. 196.

³² Sels, L. (2014). 'Heeft Vlaanderen nood aan 'meer'? Een evaluatie van instrumenten voor stimulering van opleidingsinspanningen' in: Vlaamse Onderwijsraad, [Blijven leren: de toekomst! Volwassenen stimuleren om te leren. Een strategische verkenning](#), Leuven: Acco, p. 95-136.

6 Criteria voor een nieuw decreet volwassenenonderwijs

Hoger werd al aangegeven dat de Vlor een nieuw decreet volwassenenonderwijs vraagt dat vertrekt vanuit een globale visie, waarvoor de raad een aantal bouwstenen heeft aangereikt. Deze piste geniet de voorkeur op het verder sleutelen aan het huidige, al sterk gewijzigde, decreet.

Naast de geformuleerde bouwstenen zal de Vlor een aantal criteria hanteren bij de beoordeling van nieuwe initiatieven zoals een conceptnota of een voorontwerp van decreet:

- De slagkracht van de onderwijsverstrekkers moet verhoogd worden;
- De autonomie van de instellingen moet gefaciliteerd worden;
- De planlast voor de instellingen moet verminderen;
- De laagdrempeligheid en regionale inbedding moeten gegarandeerd zijn;
- De financiering moet:
 - afgestemd zijn op de beleidsvisie;
 - transparant zijn;
 - rekening houden met kenmerken van de cursist;
 - een voldoende groot historisch meetvenster in rekening brengen om grote schommelingen ten gevolge van wisselende cursistenaantallen tegen te gaan;
 - solidariteit tussen de centra voorzien;
 - samenwerking stimuleren;
 - slimme incentives voorzien die het bereiken van kansengroepen stimuleren;
 - bijkomende financiering voor bijkomende opdrachten voorzien;
 - leertrajectbegeleiding mogelijk maken voor de cursisten die hier nood aan hebben;
 - EVC-assessment financieren;
 - financieringsschotten tussen cvo en cbe wegnemen.
- Er moet ruimte zijn voor het voeren van een personeelsbeleid dat het mogelijk maakt om de opdracht van het volwassenenonderwijs te realiseren,
 - waarbij zowel het welbevinden van het personeel
 - als de inspraakmogelijkheden
 - en werkbaar werk in de organisatie worden meegenomen.
- Afstemming met andere beleidsdomeinen;
- De drempels voor samenwerking met andere (opleidings)partners moeten weggewerkt worden;
- Er moet voldoende flexibiliteit zijn voor programmatie van het aanbod, gekoppeld aan een kwaliteitsgarantie;
- Er moet een inhoudelijke visie op de infrastructuur ingebouwd zijn die rekening houdt met de maatschappelijke uitdagingen en verwachtingen van het volwassenenonderwijs;
- Er wordt onderzoek, monitoring en evaluatie voorzien en effectief uitgevoerd. Een realistische implementatie wordt vooropgesteld.

Eveline Reusens
secretaris Raad Levenslang en Levensbreed Leren

Bavo Van Soom
voorzitter Raad Levenslang en Levensbreed Leren